

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Проблеми сучасної психології

**Збірник наукових праць
Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка,
Інституту психології
імені Г.С. Костюка НАПН України**

Випуск 27

Кам'янець-Подільський
«Аксіома»
2015

Б.Я. Дмитришин	
Психологічні особливості формування позитивної навчальної мотивації студентів.	137
Т.І. Доцвич	
Металінгвістичні здібності викладача вищої школи.	151
Т.Г. Здоровець	
Особливості наративної компетентності майбутніх практичних психологів	160
С.В. Камінська	
Наукові підходи до дослідження маргінальності у суспільних науках	169
Т.В. Карамушка	
Типи професійної кар'єри аспірантів	182
Т.М. Кирпенко	
Вплив механізмів психологічного самозахисту на особистісні утворення та поведінкові моделі підлітків . . .	198
І.А. Коваль	
Діагностика і диференційна діагностика гострого стресового розладу та посттравматичного стресового розладу в загальномедичній практиці	210
Н.В. Корчакова	
Стимулювання дитячої просоціальності в умовах сім'ї . . .	220
О.Г. Косенчук	
Обґрунтування психолого-компетентнісної моделі професійного саморозвитку управлінських кадрів промислових підприємств	232
В.Г. Кот	
Гендерні відмінності особистісних детермінант професійної самореалізації працівників рекламної сфери	241
О.А. Кривошишина	
Особливості впливу гендерних стереотипів на розвиток обдарованої особистості в юності	254
І.В. Кукуленко-Лук'янець	
Психологічні особливості прояву фемінності/маскулінності у жінок-педагогів	265

characteristics, special abilities must own the worker of advertisement for successful implementation of the professional activity for the achievement of his own professional self-realization. It has been set on the detected indicators, that the advertisement profession has a certain influence on the structure of the personality traits of the employee. The results of empirical research suggest there are differences in the structure of personality traits of men and women in the advertising industry, the use of which will assist to improve the system of preparation and retraining personnel, effective professional selection and recruitment in advertising agencies. In research we found out a difference in the general tendency of the intensity distribution of personality traits using two different statistical methods (method of averages and factor analysis), the same semantic structure occupy different positions of ranging in found out lists. It testifies to divergence of the ideal and the real professional «one's self-concept» of workers in advertisement sphere.

Key words: psychology, professional self-realization, advertising, gender differences, traits of personality, professional activity, 16 PF questionnaire R. Cattell, factor analysis.

Received October 12, 2014

Revised November 11, 2014

Accepted December 07, 2014

УДК 159.954:82

О.А. Кривопишина
Krivopishina@mail.ru

Особливості впливу гендерних стереотипів на розвиток обдарованої особистості в юності

Kryvopishyna O.A. Features of the gender stereotypes influence on the development of a gifted personality in adolescence / O.A. Kryvopishyna // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 254–265.

О.А. Кривопишина. Особливості впливу гендерних стереотипів на розвиток обдарованої особистості в юності. У статті подано результати емпіричного дослідження психологічних особливостей впливу гендерних стереотипів на розвиток обдарованої особистості в юності.

За результатами теоретичного аналізу з'ясовано: гендерні стереотипи формуються протягом онтогенезу особистості, яскраво маніфестують у юнацькому віці (після 15-16 років); найкраще особистість має можливість розвинути власний потенціал, коли стереотипизація мінімальна і рівень гендерних стереотипів низький. Експериментально виявлено: андрогінність більш характерна для обдарованих особистостей старшого юнацького віку (21-23 роки); зниження рівня вираженості гендерних стереотипів призводить до збільшення рівня андрогінії в обдарованих особистостях; у старшому юнацькому віці творча особистість прагне самоактуалізації, намагається позбутися суспільних обмежень, цьому сприяє низький рівень стереотипизації та високий рівень креативності. Визначено рівень кореляційної залежності між андрогінністю та рівнем розвитку творчої уяви, дивергентного мислення, мотивації до успіху, самопізнання, потреби в пізнанні, креативності обдарованої особистості юнацького віку. Зроблено висновок: збільшення рівня андрогінності призводить до збільшення рівня креативності; гендерні стереотипи негативно впливають на прояви креативності; особистість без суттєвих гендерних стереотипів краще адаптується до новотворених умов суспільства, більш гнучко реагує на зміни, отже, проявляє більше творчості, креативності у власній діяльності. Доведено наявність кореляції між рівнем андрогінності та рівнем розвитку структурних складових обдарованої особистості в юності.

Ключові слова: гендерні стереотипи, обдаровані особистості, андрогінність, маскуліність, фемініність, креативність, емпатія, дивергентне мислення, творча уява.

Е.А. Кривошипина. Особенности влияния гендерных стереотипов на развитие одарённой личности в юности. В статье представлены результаты эмпирического исследования особенностей влияния гендерных стереотипов на развитие одаренной личности в юности. По результатам теоретического анализа установлено: гендерные стереотипы формируются на протяжении онтогенеза личности, манифестируют в юношеском возрасте (после 15-16 лет); наилучшая возможность развития собственного потенциала личности – период, когда стереотипизация минимальна и уровень гендерных стереотипов низкий. Экспериментально выявлено: андрогинность более характерна для одарённых личностей старшего юношеского возраста (21-23 года); снижение уровня выраженности гендерных стереотипов приводит к увеличению уровня андрогинии у одарённых личностей; в старшем юношеском возрасте творческая личность стремится к самоактуализации, пытается избавиться от общественных ограничений, этому способствует низкий уровень стереотипизации и высокий уровень креативности; гендерные стереотипы негативно влияют на проявления креативности; личность без существенных гендерных стереотипов лучше адаптируется к новым условиям социума, более гибко реагирует на изменения, проявляет больше творчества, креативности в собственной деятельнос-

ти. Определено наличие корреляционной зависимости между уровнем андрогинности и уровнем развития творческого воображения, дивергентного мышления, мотивации успеха, самопознания, потребности в познании, креативности одаренной личности юношеского возраста; увеличение уровня андрогинности способствует увеличению уровня креативности. Доказано наличие корреляции между уровнем андрогинности и уровнем развития структурных компонентов одаренной личности в юности.

Ключевые слова: гендерные стереотипы, одаренные личности, андрогинность, маскулинность, феминность, креативность, эмпатия, дивергентное мышление, творческое воображение.

Актуальність. Аналіз стану наукової розробки проблеми особливостей впливу гендерних стереотипів на розвиток обдарованості в психологічній літературі свідчить про наявність довготривалого інтересу дослідників різних часів та народів до означеної проблеми. На сучасному етапі розвитку психологічної науки провідними вітчизняними та зарубіжними вченими створено передумови дослідження впливу гендерних відмінностей на розвиток обдарованості, загальних та спеціальних здібностей творчої особистості (В.О. Моляко, О.М. Матюшкін, Н.С. Лейтес, Д.Б. Богоявленська, В.М. Дружинін, М.М. Гнатко, В.Д. Шадріков, О.Л. Музика, Е.П. Льїн, О.С. Кочарян, О.В. Лібін, Ш. Берн, В.Е. Каган, Ф.Л. Джеймс, Г.Крейг, Д. Майерс, Е. Пайнс та ін.). У той же час недостатня вивченість проблеми формування гендерних стереотипів у юнацькому віці та особливостей їхнього впливу на розвиток обдарованості особистості зумовили вибір теми дослідження.

Мета дослідження: емпіричний аналіз впливу гендерних стереотипів на розвиток обдарованої особистості юнацького віку.

Завдання дослідження: 1) проаналізувати стан дослідження проблеми гендерної стереотипізації у науковій літературі з метою висвітлення характеристики гендерних стереотипів особистості юнацького віку; 2) виявити експериментальним шляхом ступінь вираженості гендерних стереотипів у юнацькому віці; 3) з'ясувати ступінь впливу гендерних стереотипів на розвиток обдарованості особистості юнацького віку.

На думку сучасних дослідників, гендерний стереотип – це спрощений, стійкий, емоційно-забарвлений образ поведінки та рис характеру чоловіків і/або жінок. Дані стереотипи проявляються у всіх сферах життя людини: самосвідомості, в міжособистісному спілкуванні, міжгруповій взаємодії. М.Джекмен і М.Сентер виявили, що гендерні стереотипи набагато сильніші

расових [5, с. 144]. Зарубіжні дослідники за основу визначення гендерних стереотипів беруть самі концепти маскулінності й фемінності. Так, Рентзетті й Курран розуміють гендерні стереотипи як «схематизовані, узагальнені образи маскулінності й фемінності» [4, с. 145]. Зокрема, Рода вважає, що «гендерні стереотипи – це соціально конкурентні категорії «маскулінності» та «фемінності», що підтверджуються своєрідним, залежно від статі, поведінки, різним розподілом соціальних ролей і статусів серед чоловіків і жінок, і які підтримуються психологічною потребою людини поводитися відповідно до соціальних очікувань і відчувати свою цілісність і несуперечність» [3, с. 36].

Сучасний український дослідник О.С. Кочарян, який докладно розробляв проблему маскулінності і фемінності, дійшов висновку про те, що ці два феномени мають багатовимірну детермінацію. Він виділяє чотири статево-рольові типи: андрогінний (який характеризується високими показниками як маскулінності, так і фемінності); маскулінний (високі показники маскулінності та низькі фемінності); фемінний (низькі показники маскулінності та високі фемінності); статево недиференційований (низькі показники маскулінності та фемінності) [7, с. 578].

Гендерний підхід до дослідження психологічних проблем статі опирається на розуміння гендерної ідентичності як мультиполярного конструкта. Психологічна стать розглядається не просто як набір полярних рис маскулінності або фемінності, а як конструкт, що включає в себе й інші характеристики гендерної спрямованості: гендерні уявлення, стереотипи, інтереси, установки статеворольової поведінки. Всі ці складові гендерної ідентичності складно взаємозалежні між собою, наприклад, гендерні стереотипи, властиві особистості, можуть не корелювати з її гендерними поведінковими установками, а комплекс фемінних або маскулінних рис може розходитися зі статевоспецифічними інтересами [9, с. 123]. На думку дослідників, маскулінність і фемінність – статевоспецифічні характеристики особистості, що виступають в якості базових категорій при аналізі гендерної ідентичності й психологічної статі [1, с. 19]. Маскулінність та фемінність – нормативні уявлення про соматичні, психічні й поведінкові властивості, характерні для чоловіків і жінок [2, с. 65].

Традиційно чоловікам і жінкам приписують конкретні соціально-психологічні якості й властивості особистості, стиль поведінки. Стереотипні уявлення приписують чоловікам «активно-творчі» характеристики, інструментальні риси особистості, такі як активність, домінування, упевненість у собі, агресивність,

логічне мислення, здатність до лідерства. Жіночність, навпаки, розглядається як набір «пасивно-репродуктивних» характеристик, таких як залежність, дбайливість, тривожність, низька самооцінка, емоційність. Чоловіче вважається позитивним, значимим, домінуючим, раціональним, духовним, культурним, активно-творчим, а жіноче зв'язується з негативним, вторинним, чуттєвим, тілесним, гріховним, природним, пасивно-репродуктивним. Маскулінні характеристики звичайно протиставляються фемінним, вони розглядаються як протилежні, що доповнюють один одного [2; 4; 7].

Низка дослідників з погляду гендерних стереотипів виділяють бінарні опозиції, стереотипно приписували чоловікові – жінці: логічність – інтуїтивність; абстрактність – конкретність; інструментальність – експресивність; свідомість – несвідомість; влада – підпорядкування; порядок – хаос; незалежність, індивідуальність – близькість, колективність; сила «Я» – слабкість «Я», імпульсивність, активність – статичність, пасивність; мінливість, невірність, радикалізм – сталість, вірність, консерватизм [8, с. 249].

Отже, типовими маскулінними якостями вважаються інтелект, раціональність, незалежність, активність, сила (як фізична, так і психологічна, чи сила характеру), авторитарність, агресивність, стриманість в емоційних проявах, схильність до ризику, здатність до досягнень. Типові фемінні якості: емоційність, м'якість, слабкість, турботливість, практичність, консервативність, інтуїтивність, реалістичність, комунікативність, сензитивність, емпатійність.

Традиційні риси маскулінності притаманні не лише чоловікам, так само як фемінність – не є тільки жіночою характеристикою. Практично кожна фемінна чи маскулінна якість може траплятися як у чоловіків, так і в жінок. Досить довго вважалося, що маскулінність і фемінність – це протилежні полюси однієї шкали, тобто висока маскулінність розглядається як низька фемінність (і навпаки). В сучасних психологічних концепціях статі та статево-рольової поведінки ці властивості розглядаються як відносно незалежні один від одного конструкти. Можливий одночасно високий розвиток обох характеристик, або одночасно низький рівень цих гендерно-рольових проявів.

Поєднання високого розвитку фемінності та маскулінності в одній людині (незалежно від її статі) дістало назву андрогінність. У психології особистості андрогінія розглядається як осо-

бистісня характеристика, не пов'язана з порушеннями статевого розвитку, статевої та гендерної ідентичності або статево-рольової орієнтації. Відтак ідеться про андрогінну модель людської психіки, для якої дихотомічність або альтернативність маскуліності та фемінності – це лише окремі випадки, а насправді і маскуліність, і фемінність – невід'ємні та взаємозумовлюючі сторони будь-якого акту людської поведінки. Оптимальним варіантом співвідношення маскулінних і фемінних рис є високий показник андрогінності, тобто висока маскуліність у чоловіків зі значним доповненням її фемінними рисами та висока фемінність у жінок із суттєвим доповненням її рисами маскуліності. Розвинута андрогінія в людини, незалежно від її статі, передбачає багатий арсенал і гнучкість її гендерно-рольової поведінки, високі соціально-адаптивні здібності та інші важливі якості. Наприклад, помічено, що обдарованим людям часто властива висока андрогінія. Крім того, вона може знімати обмеженість чоловічих і жіночих гендерних ролей, знижувати внутрішні конфлікти, пов'язані з неприйняттям своєї другої сутності. Андрогінна модель статевих і гендерних ролей має перевагу перед іншими моделями, хоча й вона не досконала. Зокрема, О.С. Кочарян доводить, що вона має вікові та клінічні обмеження, наприклад, не діє для хлопчиків і дівчаток до 15-16 років, а фактично формується в пізніші вікові періоди [6, с. 96].

В юнацькому віці остаточно закріплюються статево-рольові стереотипи, а також завершується процес формування статевої ідентифікації, пов'язаного з фізіологічними елементами дозрівання організму. У юнацькому віці особистість прагне стати активно діючим суб'єктом міжособистісних соціальних взаємин, що сприяє процесу засвоєння чи відторгнення існуючих суспільних гендерних стереотипів, формування фемінних, маскулінних чи андрогінних уявлень. Для повноцінного розвитку й самореалізації людині необхідно позбутися обмежень, що накладаються традиційними стереотипами мислення на поведінку чоловіків і жінок. Суспільні стереотипи стосовно жіночих і чоловічих гендерних ролей здатні впливати на гендерний розвиток особистості, сприяти розвитку обдарованості, або, навпаки, накладати багато обмежень на творчу самореалізацію.

З метою виявлення наявних гендерних стереотипів та з'ясування ступеня їх впливу на розвиток обдарованості особистості у юнацькому віці проведено експериментальне констатувальне дослідження. Загальна вибірка респондентів: 56 студентів 1-5 курсу Національного Університету «Львівська

політехніка» та Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

На констатувальному етапі експериментального дослідження використано методику «Статеврольовий опитувальник» Сандри Бем для вимірювання маскулінності та фемінності, згідно з якою можна діагностувати чотири типи людей незалежно від їхньої фізіологічної статі: 1) маскуліні (з вираженими чоловічими якостями); 2) фемінні (з вираженими жіночими якостями); 3) андрогінні; 4) невизначені (без виражених якостей маскулінності і фемінності).

У результаті дослідження маскулінних, фемінних та андрогінних рис особистості виявлено, що з 56 опитаних 24,4% становлять особистості з вираженими маскулініними якостями, з яких 83,3% становлять чоловіки, а 16,7% – жінки. Найбільшу кількість респондентів становлять особистості з андрогінними стереотипами – 41,1% з яких 65,2% становлять дівчата, для чоловіків андрогінність менш властива, оскільки виявлено лише 17,4%.

На першому етапі констатувального дослідження загальну вибірку поділено на дві групи відповідно до критерію віку: група А – студенти 16–17 років, група В – студенти 19–21 років (в кожній групі кількість респондентів – 28 осіб чоловічої та жіночої статі). З метою дослідження вікової динаміки гендерних стереотипів проведено порівняльний аналіз респондентів групи А та групи В. За результатами порівняльного аналізу наявності гендерних стереотипів групи А та групи В виявлено, що в більшій мірі маскулініність проявляється у респондентів групи А. Аналогічно і яскраво виражена фемінність теж більше характерна для респондентів групи А, ніж для респондентів групи В.

Отже, за результатами отриманих даних було виявлено, що з віком вираженість гендерних стереотипів знижується, найбільше вона проявляється у ранньому юнацькому віці і становить 42,6% від загальної кількості опитаних. З'ясовано, що зниження рівня вираженості гендерних стереотипів призводить до збільшення рівня андрогінії в особистості пізнього юнацького віку. Як зазначалося, оптимальним варіантом розвитку особистості є наявність саме андрогінного фактора. Андрогінність виявилася більш характерною для респондентів групи В жіночої статі, а також для обдарованих особистостей старшого юнацького віку (21–23 роки). Можна припустити, що збільшення рівня андрогінності призводить до збільшення рівня креативності.

На другому етапі констатувального дослідження із загальної вибірки респондентів (група А та група В) за допомогою анкетування було виокремлено групу студентів з наявними проявами обдарованості у кількості 28 осіб, відповідно 14 хлопців та 14 дівчат (група С). З метою виявлення впливу наявних гендерних стереотипів на розвиток обдарованої особистості було проведено діагностичне обстеження з використанням наступних методик: «Діагностика самоактуалізації особистості» (А.В. Лазукіна в адаптації Н.Ф. Каліна); «Діагностика емпатії» (А.Меграбян); «Діагностика мотивації досягнення успіху» (Т.Елерс); тест творчих характеристик особистості; тест дивергентного мислення (Е.Торенс), «Статеворольовий опитувальник» (С.Бем). За результатами діагностики наявності гендерних стереотипів респондентів групи С отримано наступні дані: у 82 % яскраво виражені андрогінні якості, 14% – маскулінні, 4% – фемінні (див. рис. 1).

Гендерні стереотипи групи С

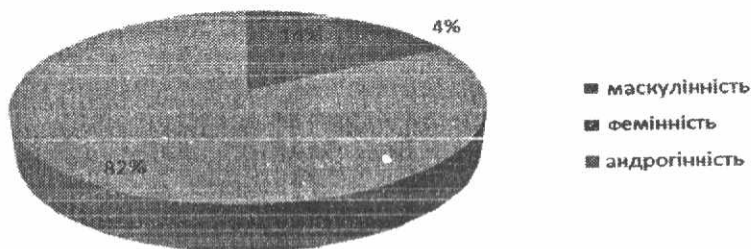

Рис. 1. Розподіл гендерних стереотипів групи С

За результатами діагностики співвідношення гендерних стереотипів респондентів групи С отримано наступні дані: 100 % – андрогінність (чоловіча стать); 64 % – андрогінні; 29% – маскулінні, 7 – фемінні (жіноча стать).

За результатами діагностики рівня розвитку емпатії, творчості, мотивації досягнення успіху, дивергентного мислення респондентів групи С отримано наступні дані: емпатія (14% – дуже високий рівень, 68% – високий, 18% – середній); рівень розвитку творчості за основними шкалами тесту творчих характеристик (61% – високий рівень, 32% – вищий середнього, 7% – середній); мотивації досягнення успіху 7% – дуже високий рівень, 29% – високий, 46 – середній, 18 % – низький); рівень розвитку

дивергентного мислення (71% – високий рівень, 25% – вищий середнього, 4% – середній).

З метою підтвердження гіпотези дослідження щодо наявності впливу гендерних стереотипів маскуліності, фемінності та андрогінності на розвиток обдарованості особистості юнацького віку проведено кореляційний аналіз Пірсона. За результатами кореляційного аналізу на 0,05 критерію значущості виявлено зв'язок андрогінності зі складовими обдарованості, а саме: вищий за середній зі шкалою «творча уява»; нижчий за середній зв'язок є з наступними шкалами: «загальна оцінка творчих факторів»; низький зв'язок є зі шкалою: «рівень емпатії». А також спостерігається зв'язок з такими шкалами: «оригінальність дивергентного мислення», «мотивація до успіху», «самопізнання», потреба в пізнанні, де збільшення їх показників означає збільшення значення показника андрогінності. Маскуліність корелюється з наступними шкалами. Зв'язок вищий за середній зі шкалами: рівень емпатії, загальна оцінка показників дивергентного мислення. Нижчий за середній зв'язок є з наступними шкалами: «уява», «загальна оцінка творчих факторів», «дивергентне мислення», «схильність до ризику». Низький зв'язок є зі шкалою: «гнучкість». З іншими шкалами зв'язок не спостерігається.

Висновки. За результатами проведеного емпіричного дослідження впливу гендерних стереотипів маскуліності, фемінності, андрогінності на обдарованість особистості у ранньому юнацькому та старшому юнацькому віці доведено наступне. Гендерні стереотипи формуються впродовж онтогенезу особистості, яскраво маніфестують у юнацькому віці (після 15-16 років). Виявлено, що гендерні стереотипи негативно впливають на прояви креативності. Найкраще особистість має можливість розвинути власний потенціал, коли стереотипізація мінімальна і рівень гендерних стереотипів низький. Особистість без суттєвих гендерних стереотипів краще адаптується до новостворених умов, проявляє більше творчості, креативу у власній діяльності. Зниження рівня вираженості гендерних стереотипів призводить до збільшення рівня андрогінності у цих же особистостей. Андрогінність виявляється більш характерною для обдарованих особистостей старшого юнацького віку (21-23 роки). Збільшення рівня андрогінності призводить до збільшення рівня розвитку творчої уяви, оригінальності дивергентного мислення, мотивації до успіху, самопізнання, потреба в пізнанні, креативності. Отже, доведено наявність впливу гендерних стереотипів на розвиток обдарованої особистості в юності.

Подальшу перспективу дослідження вбачаємо у дослідженні особливостей впливу гендерних стереотипів на розвиток творчої особистості дорослого та зрілого віку.

Список використаних джерел

1. Буракова М.М. Маскулинность и феминность: конструирование «настоящих» мужчин и женщин / М.М. Буракова // Иной взгляд. Международный альманах гендерных исследований. – Март 2000. – С.18–21.
2. Введение в гендерные исследования. Ч. I : Учебное пособие / Под ред. И.А.Жеребкиной. – Х. : ХЦГИ, 2001, СПб. : Изд-во «Алетейя», 2001. – 278 с.
3. Войтюк А.С. К вопросу о гендерных различиях // Персонал. – 2001. – №3. – С. 35–38.
4. Воронина О.А. Теоретико-методологические основы гендерных исследований // Теория и методология гендерных исследований. Курс лекций / Под общ. ред. О.А.Ворониной. – М. : МЦГИ – МВШСЭИМФФ, 2001. – 232 с.
5. Гендерные различия : Материалы IV межвузовской конференции молодых исследователей «Гендерные отношения в современном обществе: глобальное и локальное»(22-23 октября 2004 г.) / Отв. ред. М.В.Рабжаева. – СПб., 2005. – 384 с.
6. Кочарян А.С. Личность и половая роль (симптомокомплекс маскулинности / феминности в норме и патологии) / А.С. Кочарян. – Х. : Основа, 1996. – 188 с.
7. Либин А.В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций / А.В. Либин. – М. : Эксмо, 2006. – 544 с.
8. Онацький В.М. Спостереження як засіб вивчення академічно обдарованих дітей / В.М. Онацький // Обдарована дитина. – 2002. – №5. – С. 44–54.
9. Практикум по гендерной психологии / под ред. И.С.Клециной. – СПб. : Питер, 2003. – 388 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Burakova M.M. Maskulyinnost' y femynnost': konstruyrovanye «nastojashhyh» muzhchyn y zhenshhyn / M.M. Burakova // Ynoj vzgljad. Mezhdunarodnyj al'manah gendernyh yssledovanyj. – Mart 2000. – S.18–21.
2. Vvedenye v gendernye yssledovanyja. Ch. I : Uchebnoe posobyе / Pod red. Y.A.Zherebkynoj. – H. : HCGY, 2001, SPb. : Yzd-vo «Aletejja», 2001. – 278 s.

3. Vojtjuk A.S. K voprosu o gendernykh razlychijah // Personal. – 2001. – №3. – S. 35–38.
4. Voronyina O.A. Teoretyko-metodologicheskye osnovy gendernykh issledovanyj // Teoryja y metodologija gendernykh issledovanyj. Kurs lekcyj / Pod obshh. red. O.A.Voronynoj. – M. : MCGY – MVShSÖNMFF, 2001. – 232 s.
5. Gendernye raznochtenija : Materyaly IV mezhvuzovskoj konferencyy molodykh issledovatelej «Gendernye otnoshenija v sovremennom obshhestve: global'noe y lokal'noe»(22-23 oktjabrja 2004 g.) / Otv. red. M.V.Rabzhaeva. – SPb., 2005. – 384 s.
6. Kocharjan A.S. Lychnost' y polovaja rol' (symptomokompleks maskulyynnosti / femynyynnosti v norme y patalogyy) / A.S. Kocharjan. – H. : Osnova, 1996. – 188 s.
7. Lybyn A.V. Dyfferencyal'naja psyhologija: na peresechenyj evropejskyh, rossyjskyh y amerykanskyyh tradycij / A.V. Lybyn. – M. : Ökсмо, 2006. – 544 s.
8. Onac'kyj V.M. Sposterezhenija jak zasib vyvchennija akademichno obdarovanyh ditej / V.M. Onac'kyj // Obdarovana dytyna. – 2002. – №5. – S. 44–54.
9. Praktykum po gendernoj psyhologyy / pod red. Y.S.Klecynoj. – SPb. : Pyter, 2003. – 388 c.

O.A. Kryvopyshyna. Features of the gender stereotypes influence on the development of a gifted personality in adolescence. The article presents the results of the empirical analysis of psychological features of gender stereotypes influence on the development of a gifted personality in adolescence. The results of the theoretical analysis have shown the following: gender stereotypes are formed during ontogeny of the personality, clearly manifest in adolescence (after 15-16 years); the personality has the best opportunity to develop his/her potential under minimal representativeness and low level of gender stereotypes. It has experimentally been found out that the androgyny is more typical for gifted personalities of the early adulthood (21-23 years); the gender stereotypes reduction causes the increase of androgyny in gifted personalities; in early adulthood, the gifted personality aspires to self-actualization, tries to get rid of public restrains, which is facilitated by the low level of the representativeness and the high level of creativity. There have been determined the level of the correlation dependence between the androgyny and the level of creative imagination, divergent thinking, motivation to success, self-knowledge, need for cognition, and creativity of the gifted personality in adolescence. The following conclusion has been made: the increase of the androgyny level leads to the increase of the creativity; gender stereotypes negatively affect the manifestation of creativity; a personality without essential gender stereotypes

adapts more easily to new social circumstances, reacts more flexibly to changes, thus displays more creativity in his/her own activity. The existence of the correlation between the androgyny level and the level of structural components of the gifted personality in adolescence has been proved.

Key words: gender stereotypes, gifted personalities, androgyny, femininity, masculinity, creativity, empathy, divergent thinking, creative thinking.

Received October 14, 2014

Revised November 15, 2014

Accepted December 08, 2014

УДК 37.015.3 – 055. 2

I.V. Кукуленко-Лук'янець
inside2004@ukr.net

Психологічні особливості прояву фемінності/маскулінності у жінок- педагогів

Kukulenko-Lukianets I.V. Psychological peculiarities of manifestation of femininity / masculinity by female teachers / I.V. Kukulenko-Lukianets // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 265–279.

I.V. Кукуленко-Лук'янець. Психологічні особливості прояву фемінності/маскулінності у жінок-педагогів. У статті досліджено походження поняття «андроґінність», проаналізовано його трактування у філософських і психологічних студіях. Визначено взаємозв'язок фемінності, маскулінності з рівнем тривожності, конфліктності, ригідності та лабільності психіки, креативності у жінок-педагогів. Експериментально перевірено домінування андроґінності, маскулінності чи фемінності у жінок залежно від їхнього віку, сімейного стану, наявності або відсутності у них дітей, місця проживання. Доведено, що маскулінний показник більший у жінок, які розлучені або є вдовами, оскільки вони беруть на себе чоловічі функції й обов'язки. Серед заміжніх і незаміжніх є досить фемінні жінки, хоча домінують особи андроґінного типу. Визначено, що показники андроґінності і фемінності є майже сталими у всі вікові періоди життєвого шляху жінки-педагога, проте рівень маскулінності підвищується після 51 року саме у вчителів сільських шкіл